

Anmeldelser

European Broadcasting Union: *Actor and Spectators? The media look back on their role in the Gulf war.*

Jahn Otto Johansen: *Sannhetens likkiste? Gulfkrigen og Media.*

Jørgen Dragsdahl: *Pressens slagmark. Nyhedsmediernes og Golfkrigen.*

Jan Johnsen & Thomas Mathiesen (red.): *Mediekrigen. Søke-lys på massemediernes dekning av Golfkrigen.* (Stig Hjarvard).

Jens F. Jensen (red.): *Analyser af TV & TV-kultur.* (Henrik Poulsen).

Klaus Kjøller: *Politisk argumentation. En teori om offentlig politisk argumentation i et velfærds-demokrati.* (Anker Brink Lund).

Palle Schants Lauridsen: *Barthes og filmen.* (Jens Toft).

Niels Ole Finnemann m.fl. (red.): *Synets medier.* (Steen Salomonsen).

Philip Hayward (ed.): *Culture, technology and creativity – in the late twentieth century.* (Bent Fausing)

Niels Erik Hulgård Larsen og Grethe Leerbech: *Tag mig på ordet. Ledelse, kommunikation og troværdighed.*

Klaus Kjøller: *Ud mæ' sproget! Myter og virkelighed i sprog, medier og organisationer.*

Dorrit Saietz og Michael Mogensen: *Indflydelse og kommunikation. PR for organisationer.*

Preben Sepstrup: *Tilrettelæggelse af information.* (Bo Fibiger)

Ellen Seiter, Hans Borchers, Gabriele Kreutzner & Eva-Maria Warth (red.): *Remote Control: Television, Audiences and Cultural Power.* (Michael Skovmand).

Bent Fausing: *Kærlighed uden ord. Omkring Tavshedens Æstetik og Billeder.* (Karen Klitgaard Povlsen).

Robin Moss, Christopher Jones og Barrie Gunter: *Television in Schools.*

Diana Moses and Paul Croll: *School Television in Use.* (Birgitte Tufte).

Hanne Hartvig Larsen, David Glen Mick & Christian Alsted: *Marketing and Semiotics.* (Lennard Højbjerg)

Anmelderens navn er anført i parentes efter titler.

European Broadcasting Union: ACTORS AND SPECTATORS? THE MEDIA LOOK BACK ON THEIR ROLE IN THE GULF WAR, Geneve 1991, 23 sider.

Jahn Otto Johansen: SANNHETENS LIKKISTE? GULFKRIGEN OG MEDIA, Oslo 1991, 67 sider, Aschehoug Argument.

Jørgen Dragsdahl: PRESSENS SLAGMARK. NYHEDSMEDIERNE OG GULFKRIGEN, Det Sikkerheds- og Nedrustningspolitiske Udvalg, 1991, 68 sider.

Jan Johnsen & Thomas Mathiesen (red.): MEDIKRIGEN. SØKELYS PÅ MASSEMEDIENES DEKNING AV GULFKRIGEN, J. W. Cappelens forlag, 1991, 180 sider.

Sandheden er krigens første offer, lyder et gammelt mundheld, og denne "sandhed" blev ofte taget i brug om nyhedsformidlingen under Golfkrigen. Ved nærmere eftersyn kan heller ikke dette gamle mundheld sige sig fri for politiske motiver og faktuelle fejl. Formuleringen om sandheden som krigens første offer stammer fra den amerikanske jurist og senator, Hiram Johnson, der var en af de mest hårdnakkede isolationister i amerikansk politik. Han advarede i det amerikanske senat mod den stigende krigspropaganda og anti-tyske stemning, der skulle befordre USA's indtræden i 1. verdenskrig. Men han selv var ikke neutral; hans udlægning af sandheden skulle sikre, at USA holdt sig ude af krigen. Også dateringen af Johnsons udsagn kan der herske tvivl om; *The MacMillan book of Proverbs, Maxims and Famous Phrases* daterer citatet til 1918; vores hjemlige *Bevingede Ord* af Vogel-Jørgensen og Zerlang sætter årstallet til (det rigtige!) 1917.

At sandhed sjældent opnås i endegyldig form betyder ikke, at alle udsagn og fortolkninger er lige-gyldige, men det peger på den semiotiske pointe, som formuleres af Berit von der Lippe i bogen *Mediekrigen*, at "*Kampen om at vinne fram til "den riktige" beskrivelse og fortolkning av fenomener og hendelser i samfunnet – sågar i globalt perspektiv – vil alltid pågå. Seiren er aldri endelig, sjøl ikke innenfor en Ny Verdensorden.*" Virkeligheden og den mening, vi tillægger den, er resultatet af et socialt, semiotisk konstruktionsarbejde.

I Golfkrigens kølvand er der kommet en række publikationer, der på forskellig vis problematiserer det virkelighedsbillede, medierne formidlede af krigen. I april 1991, kort tid efter krigens afslutning, holdt den vesteuropæiske radio-/TV-organisation, EBU, et internt debatmøde om mediedækningen, og de ialt fire oplæg og den efterfølgende debat er blevet gengivet i en lille publikation *Actors or Spectators?* De forskellige indlæg giver et indblik i TV-mediets kolossale afhængighed af teknologi og økonomi, og dermed behovet for en særdeles

omfattende planlægning, der bedst skal finde sted flere måneder før det går løs. Når det de første par dage af luftkrigen i januar 1991 lykkedes CNN at placere sig centralt i TV-dækningen, skyldes det, at dette TV-selskab allerede i september 1990 gav konflikten top-prioritet og brugte det meste af efteråret på at placere journalister, mobile jordstationer, satellit-telefoner m.m. rundt omkring i Golfområdet. CNN's vice-præsident, *Eason Jordan*, anslår, at CNN ofrede mere end 20 mill. dollars på krigsdækningen. Effekten udeblev ikke: I de første døgn af luftkrigen overgik CNN's ratings de tre amerikanske network tilsammen. Så *Eason Jordan* udtaler optimistisk, at "*Krigen var en fascinerende tid for alle. Den gik ikke på nogen måde perfekt, men vi i CNN mener, at tingene gik ganske godt*".

Også formanden for EBU's nyhedsforum, *Jacques Vandersichel*, peger på de enorme krav til teknologi og penge. I Golfen viste TV, at det var i stand til at gøre hvad radioen kunne 30 år tidligere, men det krævede omfattende investeringer. Kun få store vesteuropæiske stationer har penge nok til at gøre dette alene, så mindre stationer er i høj grad afhængige af samarbejde med andre.

Censuren udgør et andet hovedtema. *Jacques Vandersichel* siger direkte, at den komplekse TV-infrastruktur "*som følge af censuren på en måde blev en del af den militære strategi*". Dette kritiske synspunkt uddybes af en anden oplægsholder *Robert Fisk*, der er Mellemøst-korrespondent for *The Independent*. Han kritiserer såvel myndighedernes direkte censur som det mere subtile nyhedsmanagement, hvor journalister blev afskåret fra på egen hånd at bevæge sig rundt i krigsområdet og i stedet kom på guidede ture i de såkaldte presse-pools.

Fisk anklager krigskorrespondenterne for alt for velvilligt at indordne sig under pool-systemet og den flernationale alliances militære målsætninger. Der eksisterede ifølge *Fisk* en nærmest "*osmotisk forhold mellem journalister og militæret. Halvdelen af de soldater, jeg mødte, ville være journalister; halvdelen af de journalister, jeg så, ønskede tydeligvis at være soldater og var klædt som soldater*". Pool-systemet splittede journalisterne, så de der kom med fik en slags officiel status, og de, der enten ikke var plads til eller ikke ønskede det, blev en slags anden-rangs reportere. De, der gik ud på egen hånd, blev af nogle pool-journalister anset for u-patriotiske, siger *Fisk*: "*som om krigs-reportage krævede nogle nye journalistiske kvalifikationer ud over integritet og hæderlighed.*"

Robert Fisk mener især TV-journalisterne var alt for velvillige til at indordne sig, bl.a. fordi deres krav om billeder gjorde dem mere afhængige. Der falder også drøje hug til den trykte presse. *Fisk* mener ikke, at aviserne har formået at omstille sig til den nye situation, hvor det aldrig vil være muligt at komme først med en

nyhed. Fremfor at forsøge at redefinere deres rolle, holdt avis-korrespondenterne stadig fast i deres gamle "hold the front page" krigsjournalistik.

På EBU-mødet blev også den særlige "live" TV-dækning kritiseret. Det konstateres, at der ikke er lighedstegn mellem "live", nyheder og sandhed. Den direkte form tenderer til at gøre alt, hvad der er transmittérbart til nyheder, hvor nyheder tidligere har krævet bearbejdning og selektion ud fra væsentlighed. "Live"-formen gjorde også TV sårbart over for nyheds-managementet; politikere og militærfolk kunne på pressebriefings tale uformidlet til seerne. Problemet er, at Golf-krigens high-tech nyhedsdækning har sat en ny standart for både journalister og publikum. Som Jacques Vandersichel udtrykker det: "*vores publikum vil forvente endnu mere fra nu af. De forventer at TV-nyhederne vil være der og vise dem alt, hvad der sker, mens det sker.*"

Chefen for det norske TV's udlandsredaktion, *Jahn Otto Johansen*, tager i sin lille bog *Sannhetens likkiste?* fat i en række af de samme problemstillinger. Johansen kalder Golf-krigen for en traumatisk erfaring og forholder sig både kritisk til myndighedernes manipulation af pressen og mediernes egen forvaltning af krigs-dækningen. Johansen mener at mediefolk bør være selvkritiske over for at de overhovede deltog i pool-ordningen. Til sammenligning fremhæver Johansen Vietnamkrigen, hvor han mener journalisterne aldrig ville have accepteret et tilsvarende pool-system. I Vietnam blev de officielle pressebriefings kaldt "The five O'clock follies", men i Golfkrigen blev de til nyhedsmediernes primære nyhedskilde. Johansen frygter, at pool-systemet var en sådan succes for militæret, at det vil blive en fast institution i fremtiden, hvis ikke pressen og andre protesterer nu og afviser at deltage.

Som eksempel på nødvendigheden af en større frihed for journalisterne nævner Johansen slaget om Khafji, som irakiske styrker forsøgte at erobre på et ret tidligt tidspunkt. Kampene her blev afvekslende fremstillet som mere eller mindre vigtige afhængig af hvilken part, der havde succes. Den engelske premierminister, John Major, erklærede sågar Khafji generobret på et tidspunkt, hvor der fortsat blev kæmpet. De første ucensurerede oplysninger og informationer om Khafji kom fra et team fra det franske fjernsyn, La Cinq, der var taget af sted på egen hånd. Som straf blev de franske TV-journalister udvist.

Johansen behandler også den irakiske censur og peger på, at en vigtig årsag til, at Irak tabte propaganda-krigen var den manglende mulighed for pressen til at dokumentere civile ofre. Tilsvarende var det en fatal fejlregning at fremvise videobilleder af tilbageholdte fanger, der med al tydelighed ikke udtalte sig frivilligt. De irakiske oplysninger og Husseins egen retorik fremstod under hele krigen som dybt utroværdig med det

resultat, at de heller ikke blev taget alvorligt, når der var grund til det. Endvidere påpeger han, at Hussein igennem en årrække med et vist held har bestukket journalister i den arabiske verden.

Medierne var selv med til at give et for ensidigt eller direkte forkert billede af krigen. Alle medier tog fejl de første døgn af luftkrigen og gav indtryk af at krigen ville blive meget hurtigt overstået, på trods af at militære udsagn ikke gav anledning til at drage denne konklusion. Nyhedsformidlingen blev ramt af en psykose, hvor de internationale medier virkede som et selvforstærkende system, der understøttede én bestemt fortolkning af krigens forløb uden at de nødvendige modforestillinger blev bragt ind. TV-medierne gav også et unuanceret indtryk af palæstinenserne og deres holdning til krigen. Mange TV-stationer havde Amman i Jordan som en vigtig base for dækningen af Golf-krigen, blandt andet pga. af de ret gode tekniske faciliteter her. Som følge heraf viste TV-stationerne mange billeder af demonstrationer med rasende pro-irakiske palæstinensere i Amman, hvad der for så vidt var dækkende for palæstinenserens holdning i denne by, men ikke for palæstinenserne som helhed.

Også journalisterne evne til at give analyse og baggrund står for skud. Blandt andet som følge af økonomi begrænses antallet af fast udstationerede korrespondenter, og i stedet flyves journalisterne i stigende grad ud til verdens brandpunkter. Johansen siger, at "*I Gulfkrisen fikk man tydelig demonstrert klasseforskjellen mellom dem som hadde erfaring og innsikt og dem som var helt nye i gamet. Selvsikkerheten hos de utsendte var ofte omvendt proporsjonal med kunnskapene om Midtøsten.*"

Modforestillinger er et nøglebegreb hos Johansen. Han ser det som særdeles vigtigt, at journalister i langt højere grad end tilfældet var under Golfkrigen prøver at formidle oplysninger og argumenter, der nuancerer eller anfægter den eksisterende fortolkning. Under krigen fik man således indtryk af, at luftkrigen var særdeles effektiv og primært ramte militære mål. Denne fortolkning blev sandsynliggjort af de mange oplysninger og videos med de "smarte" våbens evne til selv at finde målet. Først efter krigen kunne Washington Post fremlægge tal, der viste, at de smarte våben kun udgjorde omkring 7% af den totale bombelast. De mere traditionelle bomber, der udgjorde omkring 82.000 tons, havde kun en træfsikkerhed på 25%.

Afslutningsvis peger Johansen på en særlig skamplet i mediernes dækning af krigen. Indtil krigens slutning havde spørgsmålet om kurdernes skæbne i Irak ikke nogen egenverdi, og i gennem hele 1980'erne var det ikke opportunt for det internationale samfund (og medierne) at beskæftige sig med kurdernes skæbne, selv ikke da de blev udsat for gasangreb. Johansen spørger om vi

overhoved havde fået den kurdiske tragedie at se, hvis ikke det havde været for journalisternes forudgående dækning af Golfkrigen.

Som helhed giver Jahn Otto Johansen et vigtigt og kritisk bidrag til forståelsen af mediernes (mangelfulde) dækning af Golfkrigen. At bogen samtidig er skrevet i et ukompliceret sprog med klare pointer gør ikke sagen dårligere. På trods af at han var øverste ansvarlig for norsk fjernsyns dækning af Golfkrigen, forfalder han kun enkelte gange til forsvarstalens retorik, som da han skal forklare, hvorfor han kaldte Hussein for en "psykopat". Dette forhold peger imidlertid på en mangel i Johansens egen redegørelse. For hvordan kan det være, at en gammel rotte som Jahn Otto Johansen, hvis TV-programmer og bøger ofte har udmærket sig ved at formidle nuancer og modforestillinger, alligevel bliver "fanget" af mediestrømmen og laver en TV-dækning, der ikke adskiller sig væsentligt fra den som andre (små) vesteuropæiske TV-stationer leverede? En del af forklaringen er nok, at Johansens kritik befinder sig på et (for) konkret niveau, hvormed han ikke rammer mere strukturelle eller grundlæggende forhold, der afstikker rammerne for nyhedsdækningen og netop i pressede situationer vanskeliggør en mere selvstændig TV-dækning. Forhold som nyhedsbegrebets udvikling, den institutionelle og teknologiske infrastruktur, den stigende TV-konkurrence, vesterlandsk tænkemåde m.m. inddrages kun sporadisk som forklaringsparametre.

Jørgen Dragsdahl fra dagbladet Information anlægger i sin bog *Pressens Slagmark* både en mere begrænset og mere omfattende vinkel på mediedækningen af Golfkrigen. Mere begrænset, fordi han alene behandler dækningen i den amerikanske presse og udviklingen i den amerikanske opinion; mere omfattende, fordi han sætter mediedækningen i relation til en generel forandring i forholdet mellem presse, opinion og stat, som han med et begreb fra den amerikanske senator Lugar kalder "medialismen". Med dette begreb peges på, at mediesystemet ikke længere kun har en mere passiv, registrerende og overvågende funktion, men i stigende grad sætter den politiske dagsorden og påvirker selve den politiske beslutningsproces. Mediesystemet har specielt med TV's stigende indflydelse selvstændiggjort sig og blev i 1970'erne af den amerikanske politiske elite opfattet som en trussel: Pressen delte ikke længere det politiske systems grundlæggende værdier, men opførte sig egenrådigt og aggressivt, truede med at undergrave de folkevalgte leders myndighed. "Demokrati i overmål", kaldte kritikere det.

Svaret på denne udvikling blev myndighedernes medie-styring, nyheds-management. Reagan var den første præsident, der havde succes med at fodre pressen med så meget velegnet nyhedsmateriale, at den ikke begyndte at lede efter noget selv. Et korps af medierådgivere

sikrede, at ingen kritik kunne sætte sig fast på "præsident teflon". Der lægges stor vægt på den rette iscenesættelse af politikken: "*Som led i mediestyningen arrangeres politikeres offentlige udtalelser ofte med en omhu, som lægges i opførelsen af et skuespil. Der vælges kulisser og benyttes manuskript, som er skrevet af andre*". Under Golfkrigen foretog man således prøver på pressebriefingerne, øvede spørgsmål, optræden og svar, før man lukkede journalisterne ind; med det resultat, at journalisterne sammenlignet med militærets folk ofte tog sig dilettantiske ud.

Dragsdahl peger endvidere på, at der ikke kun lægges vægt på politikens iscenesættelse, men at selve udformningen af politikken, dens indhold, i stigende grad fastlægges efter, hvad der vil sikre den bedste mediedækning. Bushs brug af udtrykket "Den ny verdensorden" er blevet set som dikteret af et behov for et godt slagord, der kunne give Golfkrigen en idealistisk dimension. Tilsvarende peger Dragsdahl på, at Bush sluttede krigen efter at landoffensiven havde været i 100 timer, bl.a. fordi det var et godt rundt, pressevenligt tal. Mediestyringens bagside er at, politikerne hermed gør sig til slaver af opinionen. De mindste konjunkturudsving i den overflod af holdningsundersøgelser, der kendetegner amerikansk politik, fører til justeringer af politikken, ændrede begrundelser, nye kulisser etc.

Som helhed forrykkede Golfkrigen balancen mellem presse og administration i politikernes favør. I 1970'erne havde hensynet til national sikkerhed ikke entydigt forrang over for hensynet til pressens frihed. Golfkrigen betød et kraftigt ryk i opinionen, sådan at et betydeligt flertal i USA nu støtter restriktioner og censur af pressens virke under en krig. Pressefolk i USA er da også stærkt bekymrede og understreger behovet for at artikulere pressefrihedens nødvendighed klarere og stærkere.

Dragsdahl går også mere konkret ind på at vurdere pressedækningen af Golfkrigen og de muligheder den gav for en kvalificeret opinionsdannelse. Og her er Dragsdahls vurdering generelt mere positiv end mange andres. Han påpeger, at seere/læsere ifølge meningsmålinger generelt var tilfredse med dækningen, så "*hvis målsætningen blot er, at medierne skal opfylde befolkningens behov for indsigt, så læsere og seere er tilfredse, er svaret, at de leverede en strålende præstation*". Om nyhedsdækningen under de flernationales angreb gennemgår Dragsdahl kritikken af pool-systemet, censuren og den snævre fokus på militærets højteknologi. Med udgangspunkt i en række medieanalyser og udsagn fra pressen selv, mener han imidlertid, at de fleste væsentlige oplysninger faktisk kom frem. Han peger på, at den lange periode mellem Iraks besættelse af Kuwait og den flernationale alliances modangreb tillod en omfattende debat. Med udgangspunkt i en række folkeretslige overvejelser om betingelser for at en krigshandling kan

retfærdiggøres som en "retfærdig krig", diskuterer han opinionsdannelsen i USA, og han mener, at "*op til krigen leverede nyhedsmediernes mange informationer og meninger, som reelt gjorde stillingtagen mulig ud fra principperne om "retfærdig krig"*".

Her begynder Dragsdahls konklusioner imidlertid at modsige sig selv. For i hans gennemgang af "medialismen" er pointen netop, at de politiske udsagn og handlinger om regeringens mulige reaktioner over for Iraks besættelse af Kuwait ikke havde en indre konsistens og sammenhængende logik, men i høj grad blev tilrettelagt efter udsving i opinionen og hvad der gjorde sig bedst i medierne. Et sådant politisk system befordre ikke kvalificeret stillingtagen. Dertil kommer, at tilstedeværelsen af en række oplysninger ikke i sig selv er nok; hvilken væsentlighed de tillægges i de forskellige medier og ikke mindst det tidspunkt de bliver tilgængelige på er lige så afgørende. Dragsdahl antyder selv, at konklusionen nok ikke er så enkel, da der ikke kan sættes lighedstegn mellem pressedækning og opinionsdannelse: "*det faktiske udbud af informationer viser ikke den vægt, som de enkelte elementer fik i præsentationen, eller hvordan de blev opfattet*".

Jørgen Dragsdahl giver et interessant og debatvækkende indblik i såvel dækningen af Golfkrigen i amerikanske medier som aspekter af amerikansk politisk kultur. Nogle steder får hans fremstilling lidt lovlig meget karakter af retfærdiggørelse af hans eget synspunkt på krigen og mediedækningen, men omvendt får han også inddraget interessante oplysninger og synspunkter, som mere kritiske røster kan have behov for at forholde sig til. Man kan undre sig over, at udgiveren, det Sikkerheds- og Nedrustningspolitiske Udvalg, alene har valgt at formidle viden om den amerikanske side af sagen. En behandling af mediedækningen, politisk kultur og beslutningsproces i forhold til danske/europæiske forhold kunne have været mindst lige så interessant og i større tråd med SNU's mandat. Her har SNU's redaktion valgt efter det forhåndenværende søms princip og med valget af Dragsdahl, der opholdt sig i USA under krigen, har vinklen været fastlagt.

Mediekrigen er titlen på en norsk antologi redigeret af Jan Johnsen og Thomas Mathiesen, hvortil både medieforskere og journalister har bidraget. Bogens hensigt er kritisk at belyse både de vestlige mediers dækning af Golfkrigen og mere generelle træk ved den vestlige (udlands)journalistik. Jo Bech-Karlsens artikel er skrevet kort efter krigens slutning, og giver en mere umiddelbar vurdering af mediedækningen. Hans hovedsynspunkt er, at "*massmedia dekket Golfkrigen på krigens egne premisser*", hvormed han primært mener den flernationale militærstyrkes præmisser. Han begrunder dette i syv punkter, der meget godt sammenfatter de kritikpunkter, som rejses generelt i bogen: medierne gav ind-

tryk af at krig var uundgåelig og at andre løsninger var uaktuelle, de gav til at begynde med indtryk af at krigen var uden ofre, de rangerede ofrene og dermed menneskeværdet, de bragte censureret krigspropaganda uden tilstrækkeligt forbehold, de gav indtryk af at deres journalister var bedre informerede end de reelt var, mediernes kildeudvalg var lille og tendentiøst og endelig gik aktualitet forud for baggrund, analyse og debat.

Svein Østerud går nærmere ind på den æstetiske formning af nyhedsformidlingen. Golfkrigen blev genstand for hvad Østerud kalder æstetisk fascination, en slags udvendigt blik, hvorigennem krigen blev uvirkeliggjort og fik karakter af et manipulerbart spil. Østerud peger endvidere på, at underliggende kulturforskelle gjorde det vanskeligt for parterne at nå til enighed; Iraks Hussein handlede efter en skamskulturs normer, hvorfor det var afgørende for ham, at han kunne komme ud af konflikten uden at tabe ansigt. Bush handlede efter den kolde krigs logik, hvorved der ikke blev muligt for Hussein at undgå ansigtstab. Viden om sådanne kulturforskelle burde medierne have formidlet i større omfang.

Den særlige måde, hvorpå krigen blev iscenesat og behandlet uddybes videre i artikler af Thomas Mathiesen og Berit von der Lippe. Mathiesen påpeger, at for at skabe godt fjernsyn blev krigen iscenesat efter den klassiske dramaturgis regler om tiden, stedets og handlingens enhed. Herved blev vigtige historiske forudsætninger og mulige konsekvenser af krigen fraværende i fremstillingen. Lippe illustrerer gennem brug af forskellige semiotiske begreber, hvordan udtrykket "kirurgisk krigsførelse" var med til at fremme fortolkninger, der var fordelagtige for den flernationale alliance.

Thomas Bredsdorff gennemgår på baggrund af nogle artikler i New York Times, hvordan de to hovedelementer i pressemanagementet, pool-systemet og pressemøderne, blev udviklet. Erfaringerne fra USA's invasion af Panama gjorde, at regeringen ikke forventede, at pressen ville acceptere pool-systemet særligt længe. Et satirisk TV-program, der udstillede Golf-journalisterne som opblæste og ligeglade med nationens interesser, overbeviste imidlertid regeringen om, at opinionen ikke var på pressens side, hvorfor pool-systemet fortsatte. Jan Johnsen, Per-Aslak Ertresvåg, Sigurd Allern og Åke Olsson peger på en række bagvedliggende institutionelle forhold i den internationale nyhedsformidling, der skaber ulige og fordomsfuld dækning af forhold i 3. verdenslande og favoriserer vestlige nyheder og tænkemåde. Journalistikken er i kraft af kommercielle interesser, sammenvævning mellem stat, militær og presse, socialiseringen af journalister m.m. hverken kritisk eller troværdig. Det er ikke et resultat af politisk konspiration eller censur, men "*et udtryk for at internasjonale nyheter, som vare, filtreres gjennom et system dominert av*

interessene til herskende økonomiske og politiske eliter", som Allern udtrykker: det.

Afslutningvis har *Karl Emil Hagelund* fået plads til at levere et "forsvar for massemediernes". Han fremhæver, at udenrigsjournalistik generelt har trange kår, fordi der ganske enkelt ikke er økonomi og læsergrundlag til en mere seriøs udlandsdækning. Man skal ikke klandre bonden for den magre jord, siger han. Derefter går han til modangreb. Nyhedsdækningen kritiseres i mange tilfælde med rette for at ske på vestlige præmisser, men den 3.verdens nyhedsformidling udgør ikke noget alternativ; den er ofte officøs, hvis ikke statsdirigeret, censureret og propagandistisk. Han spørger, om oppositionen til Golfkrigen selv havde et realistisk billede af hvilke følger den ville få. Og gennem påvisning af en række fejlprofetier fra krigsmodstandernes side, besvarer han selv spørgsmålet.

Mediekrigen rejser en række væsentlige problemstillinger om nyhedsdækningen om Golfkrigen og vestlig nyhedsformidling generelt. Især de konkrete analyser af mediedækningen rummer mange interessante pointer, og flere af artiklerne er velegnet til undervisningsbrug omkring gymnasieniveau. Specielt hvad angår de mere baggrundsorienterede artikler, har redaktionen og forfatterne imidlertid stillet sig selv en for nem opgave, og generelt er bogens indlæg for overbevist om egne meningers sandhed. Nogle steder stimulerer det kritiske synspunkt til skarp analyse, men især i de baggrundsorienterede artikler fører det til repetition af gammelkendte "sandheder". Man forlader sig på ældre og/eller amerikansk litteratur om medieimperialismens institutionelle rødder. Der mangler aktuelle analyser af institutionsforhold med norske og europæiske specificeringer. Flere fremhæver Unesco-debatten i 1970'erne om 3.verdenslandenes krav om en mere ligeværdig international kommunikationsstruktur. Men at denne debat de sidste par år har taget en ny (politisk) drejning, forholder man sig ikke til. I 1970'erne så 3.verdenslande en trussel i de nye direkte sendende satellitter, men idag muliggør denne (vestlige) satellit-teknologi etableringen af regionale TV-nyhedssamarbejder som AsiaVision, ArabVision m.m. Om disse nye institutionelle strukturer og hvad de bragte om Golfkrigen, hører vi intet. Når man vedholdende fremhæver den vestlige "bias" i nyhedsformidlingen, hvorfor har man så ikke selv prioriteret en analyse af Golfkrigs-dækningen i den arabiske verden? Lidt mere tvivl om gamle sandheder og lidt mere åbenhed over for nye problemer ville have styrket bogens gode hensigt om at stimulere til debat.

Publikationerne kan fås gennem boghandleren, men det vil ofte kræve en del tålmodighed. Direkte bestilling kan foretages således: Norske bøger gennem Svensk-Norsk Bogimport, tlf.: 33 14 26 66; EBU-publikationen på tlf.

009 41 22 717 21 11 eller fax: 009 41 22 798 58 97; Dragsdahls bog hos SNU, 33 15 72 22 eller fax: 33 15 70 02.

*Stig Hjarvard,
Institut for Film, TV og Kommunikation,
Københavns Universitet.*

**ANALYSER AF TV & TV-KULTUR, redigeret af
Jens F. Jensen, Forlaget Medusa 1991, 304 sider.**

TV-Kultur og forskningskultur

Antologier af denne art hylder pluralismen som et princip. 14-15 medieforskere skriver her i et bemærkelsesværdigt imødekommende sprog om det, der står i centrum for deres forskning netop nu. Der er tradition for den slags udgivelser indenfor den humanistiske/socialvidenskabelige forskning.

En gennemlæsning af bogen giver et fyldigt men ikke et sammenhængende overblik over, hvilke temaer og problemstillinger medieforskningen arbejder med. Det sidste er selvfølgelig svagheden ved den slags kaledoskopiske udgivelser – især hvis man agter at bruge dem som "...støtte og inspirationskilde for den voksende undervisningsaktivitet", som det anføres i forordet, at bogen også er tænkt som.

Jeg vil gerne kunne tage bogen på (for)ordet. Mediekundskab som skoleaktivitet er i særlig grad afhængig af den igangværende forskning, da den faglige tradition hverken er lang eller stærk. Mediepædagogikken er i voksealderen og har brug for proteinrig føde. Og lad mig med det samme sige, at der er nok at tage af og at min største indsigelse allerede er sagt.

Et flow

Et af de gennemgående temaer i antologien er flow-begrebet sat overfor item-begrebet. Bogen er selv et flow. Et billede af en forskningskultur. Godt nok insisterer redaktøren Jens F. Jensen i et iøvrigt meget instruktivt forord på en sammenhæng, der bevæger sig fra det brede begreb om TV-kultur, dvs. kulturen omkring TV-mediet, til kulturen i TV-mediet, eksemplificeret med analyser i de velkendte TV-genrer – TV-fakta, TV-fiktion, TV-underholdning og TV-reklame. Men sammenhængen eksisterer kun på et redaktionelt niveau, den er svær at gennemlæse, da artiklerne indbyrdes er meget forskellige i fremstillingsform, teorireferencer og metodik. Nogle af artiklerne resumeer empiriske undersøgelser og forskningsrapporter (Klaus Bruhn Jensen om hvem der bestemmer: seeren eller fjernsynet), andre foretager extracta af igangværende forskning (Peter Larsen om forskellene mellem public service nyheder (NRK) og